

Dan za pravljico

http://www.zupca.net/dnevna_soba/pravljice/danza_pravljico_index.htm

V projektu je zbranih trideset besedil slovenske mladinske književnosti, ki so navedene kot primer za branje v času podaljšanega bivanja ali doma – ne kot učna snov in obravnava besedil, temveč kot možnost za uživanje v estetskem besedilu – na enak način, kot bi uživali ob poslušanju glasbe. Primerom so dodani učni listi, ki jih lahko učitelji oziroma starši natisnejo.

Poseben pomen ima uvodna motivacija: predmet, ki je skrit v škatli in je povezan z besedilom, ki ga bo učitelj prebral. Namesto da bi otroke klical k sebi, da bi jim prebral zgodbo ali pesem, pokaže škatlo in otroci se takoj zberejo ter ugibajo, kaj neki se skriva v njej. To motivacijsko sredstvo lahko uporablja še dolgo potem, ko je prebral že vsa besedila, predlagana na spletnih straneh. Ob projektu so zapisana tudi podrobna navodila za učitelje.

Slovenski ilustratorji

http://www.zupca.net/dnevna_soba/ilustratorji/ilustratorji.htm

Zbranih je dvajset kratkih predstavitev slovenskih ilustratorjev. Intervjuji so prilagojeni najmlajšim, ob tem smo razvili še program, s katerim lahko otroci pošiljajo elektronske razglednice s podobami, ki so jih ustvarili predstavljeni ilustratorji. Tako na preprost in učinkovit način seznanjajo svoje prijatelje z deli naših ustvarjalcev za mladino.

Knjiga ali novi mediji?

To sploh ni vprašanje! Knjigi že dolgo napovedujejo zaton. Tako je bilo že ob pojavu radia in še bolj ob pojavu televizije. Knjiga ob vseh teh medijih še živi, sobiva z njimi. Ali še bolje: vse smeti, ki se dandanes pojavljajo v knjižni obliki (na primer slikanice in besedila dvomljive kvalitete) se bodo slej ko prej preselile na splet, v tiskani obliki pa bodo ostala le najkvalitetnejša dela – in knjiga bo (p)ostala nekaj žlahtnega, nekaj, kar vzameš v roko z vsem spoštovanjem.

Igor Černe

VPLIV MODERNIH MEDIJEV NA DELOVANJE KNJIŽNICE

Kakšen je vpliv modernih medijev na delovanje knjižnice, njeno moč pri spodbujanju bralnih navad, na mladinsko knjižničarstvo ter nasploh na prepoznavnost knjižnice kot kulturne ustanove? Vprašanje, ki si ga je ob tem potrebno na začetku postaviti, ni, koliko in na kakšen način zmanjšujejo nove tehnologije moč knjige in same knjižnice v družbi. Zanimati nas mora, kaj lahko stori knjižnica, da ne bo stopicljala za razvojem različnih medijev, katerih nosilka bi navsezadnje morala biti, ter da se ne bi s prevelikim zaostankom odzivala na spremembe v družbi.

Računalniške igre, virtualna socialna omrežja, dostopnost do širnega sveta skozi internet. Tega ne smemo opazovati v prizmi nečesa, kar bi naj bilo vzrok, da otrok ne bere, navsezadnje, da ne bere odrasla oseba, temveč kot nadgradnjo ali še boljše naslednjo razvojno stopnjo socialnega druženja, ki prevzema forme modernega časa, v katerem živimo. Nekoč listki pod mizami, ljubezenska pisma ali drugačne vrste pozornosti, danes sms sporočila. Včasih frnikole, danes online igre z več povezanimi igralci. Nikakor ne moremo reči, da so kakovostne računalniške igre, ki od uporabnika zahtevajo dobro poznavanje modernih tehnologij, nemalokrat tudi zelo dobro poznavanje vsaj enega tujega jezika, ki je pomemben za komunikacijo z ostalimi igralci širom sveta in za prepoznavanje diskurza ter pravil igre, glavni razlog za morda navidezno manjšo bralno kulturo. Enako bi namreč lahko rekli za vse igre in dejavnosti, ki so se jim mladi posvečali v preteklosti. Gre za zdravo mero njihove uporabe. Na nek način za zlato sredino, o kateri lahko beremo že pri Aristotelu.

Ker imam z raznovrstno mladinsko literaturo največ stika v knjižnici, se bom na celotno problematiko oziral iz njene perspektive. Hkrati pa bom skušal odgovoriti na vprašanje, kakšna je vloga sodobne knjižnice oz. kakšna bi morda morala biti.

Zatiskali bi si oči, če bi še zmeraj živeli v prepričanju, da so knjižnice ustanove, katerih glavna naloga je samo izposoja knjig. Knjižnica kot kulturna ustanova mora prevzeti primat kulturne umeščenosti v svojem okolju. Do neke mere to svoje poslanstvo z različnimi dejavnostmi že izpolnjuje. Hkrati pa ima potencial, ki ji ga lahko zavidajo vse ostale kulturne ustanove. V splošni knjižnici, tako na mladinskih oddelkih kakor tudi na oddelkih za odrasle, se še vedno premalo zavedamo, da bi knjižnica dejansko morala biti središče kulturnega dogajanja v prostoru, kjer deluje. Kaj nam pomaga, če imamo kakovostno literaturo, najnovejše prevode, slikanice z odličnimi ilustracijami, v knjižnici pa ne privabimo novih članov. Knjižnica naj ne bi bila namenjena samo tistim, ki že imajo razvite bralne navade. S svojimi dejavnostmi bi morala vedno znova privabiti tudi segment prebivalstva, ki v knjižnico še ne zahaja.

Ne govorim o tem, da bi naj izposoja knjig postavili v drugi plan, temveč o tem, da bi kulturne dejavnosti, s katerimi se v knjižnicah že ukvarjamo, postavili ob bok izposoji. Najverjetneje je to tudi pot, ki bi knjižnicam omogočala preživetje. Morda bi pri tistih, ki skrbijo za finančne prilive, knjižnice lažje upravičile svoj obstoj. Financirali nas ne bodo, ker knjige le izposojamo in skrbimo samo za bralno kulturo. To se lepo vidi v velikih rezih, ki jih v zadnjem času knjižnice doživljajo s strani občin. Seveda splošnih knjižnic ne bodo zaprli, bodo pa občine dopustile, da životarijo nekje na obrobju. Kadar pa ustanova s takšnim potencialnom životari, ne more skrbeti za kulturni razvoj mladih ter odraslih. Vse preradi pozabljamo, da bralna kultura ni ločen segment, ki bi bil neodvisen od splošnega kulturnega razvoja mlade osebe. Branje je samo en del v procesu kulturnega izoblikovanja posameznika. Ne moremo pričakovati, da bo posameznik samoiniciativno razvijal bralno kulturo, hkrati pa ostal na vseh drugih področjih kulturni analfabet. Imeti čut za kulturo, pomeni imeti čut za nekaj več. Za občutenje sveta na drugačen, ne samo materialen način. Knjižnica bi lahko bila ustanova, ki bi ob dviganju nivoja bralne kulture negovala tudi čut za kulturo na različnih drugih področjih.

Kot enega od segmentov v izvajanju dejavnosti, ki ga v Mariborski knjižnici gojimo in ki je lep pokazatelj, kako lahko delujemo tudi na drugih kulturnih

področjih, bi izpostavil tradicijo pripovedovanja. Ta ima svoje korenine v Mariborski knjižnici v izteku šestdesetih let prejšnjega stoletja. Podal bom nekaj misli o tem, kaj zame, ki se ukvarjam s pripovedovanjem, pripovedovanje je in kaj v današnjem svetu pomeni, ter hkrati poskušal prikazati, kako pomembne so tudi druge ravni kulturnega udejstvovanja, ki se dotikajo posameznikov različne starosti.

Če lahko parafraziram Platona, ki nas uči o svetu večnih idej, potem lahko rečem, da smo s pripovedovanjem priča svetu večnih zgodb. Za trenutek se v našem svetu izza oblakov tosvetnosti prikažejo vršaci hrepenenja, nenavadnih dogodkov, bajnih bitij ter skritih želja. Zgodbe nam v temačni svet skrbi prinesejo žarek upanja na boljši jutri.

Lyotard je zapisal, da je naše stoletje obdobje, v katerem so se končale velike zgodbe. Pa naj bodo to zgodbe velikih odkritij, globokoumnih misli ali razvoja tehnike. Morda pa se velike zgodbe niso končale, ampak so se le povrnila tja, kjer so nekoč že bivale: v zavetja domačih ognjišč, tihih šepetov in vedoželjnih umov. Prebivajo v tankočutnih dušah posameznikov, ki jih kakor pšenico sejejo po poljih in upajo, da bo vzklilo to, kar je nekoč že živel, a je potonilo v pozabo.

Kako človeku približati nekaj tako sublimnega in hkrati resničnega, kot so pravljice? To je vprašanje, ki se mi neprestano zastavlja. Pa se odgovor ponuja kot na dlani, ker človek v osnovi še zmeraj hrepeni po nečem globljem, zakritem. Po tem, kar se ne poda kot že razumljeno, temveč kot nekaj, kar je potrebno šele predelati. Morda gre za ponovno spominjanje na pozabljene vidike človekovega bivanja. Bivanja, ki je bilo nekoč tako tesno povezano z naravo, neznanim. Življenje je bilo velika zgodba in se je razpiralo, kakor se pregibajo strani knjige.

V knjižnici negujemo ob pisani besedi, knjigi, tudi govorjeno besedo. Z njo ohranjamo dediščino človeštva, to, kar nas dela humane. Tisti vidik človeškega bivanja, ki je pred pisano besedo, ki je pred izračuni astronomov in poseganjem v neizmerljive prostranosti vesolja. Imamo možnost, da v ljudi zasadimo željo za prihodnost, ki nas bo popeljala iz malodušnosti, v katero smo zapadli ne samo mi, ampak ves svet. Ta univerzalni metajezik, v katerem smo vsi eno. Pripovedovanje zgodb na nek metafizičen način povezuje pripovedovalca in poslušalca v celoto, ki se ji drugače težko približamo. V sočloveku vidiš sebe in ne le nekoga drugega. To in še mnogo več so zgodbe, pravljice, pripovedovanje. V besedah se srečamo s preteklostjo, ki se skozi sedanjí trenutek pripovedovanja izlije v prihodnost.

Skozi pripovedovanje mladega poslušalca pripeljemo do knjige. S pripovedovanjem mu izostrimo čut za umetniško besedo, za branje, posledično pa s tem dvigamo tudi izposajo v knjižnici. Povečano povpraševanje daje knjižnici argumente za bogatenje knjižničnega gradiva; posledično se poveča tudi moč njenega delovanje v določenem okolju.

Nikakor ne moremo reči, da se je potrebno novih tehnologij bati ali se proti njim boriti, saj bi navsezadnje to bil boj z mlino na veter. Bralca lahko pripeljemo do pisane besede z različnimi pristopi. Uspeh pa bo zagotovljen le, če bomo lahko to, kar je sedaj novo, uporabili pri našem delu in s tem pokazali, da se ne moremo in ne želimo izogniti toku napredka.

Čeprav se je v zadnjih desetih letih na področju modernih tehnologij zgodil ogromen preskok in so androidi, tablični računalniki, bralniki in računalniki naši vsakdanji spremljevalci, v Mariborski knjižnici to ni vplivalo na zmanjšanje statističnih podatkov, ki se nanašajo na izposajo. Vpis in obisk sta sicer rahlo

padla (morda bi lahko govorili tudi o vplivu zmanjšane natalitete), a izposoja se neprestano dviguje. Če so si mladi bralci do 15. leta starosti leta 1995 izposodili 390.973 enot knjižničnega gradiva, se je ta številka leta 2011 dvignila na 525.419.

Roman Vodeb

PSIHOANALIZA, BRANJE IN (TISKANA) KNJIGA

»Padalci« iz drugega vica

Prepoznati, kaj iz sedanje družbene »mode« je bolj ali manj prehodna »modna muha«, je težko. Še težje je transparentno in javno izpostaviti norosti in jih kritično misliti ter ob tem sprejeti določen revolt aktualne uradne »stroke«.

Določena stroka, ujeta v lastno ide(ologi)jo oz. doktrino, ne vidi svojih zdrsov, kaj šele slepih peg. Če pride v neko zgodbo z dotično stroko neobremenjen »padalec iz drugega vica«, bo precej lažje zaznal zdrse, zmote in slepe pege stroke, v kateri se je znašel. Da bi se določene stroke izvile iz primeža lastne neumnosti, morajo torej poklicati na pomoč ljudi iz drugi strok, ki bi jim karikirano lahko rekli »padalci iz drugih vicev«. Prav ti so navadno sposobni neobremenjeno in nesimptomatsko kritično misliti razvojne in strokovne idejne in/oz. ideološke probleme. »Padalec iz drugega vica« namreč ni fiksiran na strokovne zablode. Zato ne preseneča dejstvo, da so celo Nobelove nagrade nemalokrat dobivali ljudje, ki se niso šolali znotraj posameznih strok oz. znanosti. Metodološki napotek pri zaznavanju lastne slepote, v našem primeru na področju tiskanja knjig in bralnih navad, bi se v tem primeru glasil: ljubitelji knjig in branja ne morejo neobremenjeno videti, v čem je problem zatona tiskanih medijev in bralnih navad. Če se o tem razgovori ljubitelj digitalnih medijev in »sovražnik« tiskani knjig, se mu splača vsaj z enim ušesom prisluhniti. Všečno zagotovo ne bo zvenelo, lahko pa bi dalo misliti tistim, ki so sicer prepričani, da je njihov pogled – v tem primeru na tiskane knjige in bralne navade – zveličaven in edino pravilen. »Padalci iz drugih vicev« nimajo fiksnih idej, niso strokovno zaslepljeni – imajo sicer lahko določene druge zablode in simptome – imajo pa morda sveže ideje in drugačne poglede na neko tematiko, v našem primeru primeru na tiskanje in branje knjig.

Ideologija ali strokovna doktrina?

Stvari se samodejno premikajo, vselej tudi v neko nepredvidljivo smer. In če smo malce filozofski, moramo reči, da ni dobro pridigati, kaj je prav in kaj narobe. Filozofija naj ne bi dajala pametnih odgovorov, ampak naj bi zastavljala pametna vprašanja. To, da knjige izumirajo in da na sceno stopajo novi, digitalni mediji, je dejstvo – atribut »neljubega« (dejstva) se vzpostavi šele z vpeljavo subjektivnega vidika. Torej, če se vprašamo, ali je to prav ali ne, vstopamo v